

Культура України ХХ ст.

Історичні обставини розвитку української культури.

В Українському Відродженні слід виділити три періоди:

- ▶ перший - тривав від початку ХХ ст. до Української національно-демократичної революції (1917);
- ▶ другий - під час доби визвольних змагань (1917-1920);
- ▶ третій - від періоду НЕПу, українізації аж до так званого "розстріляного відродження" (30-і роки ХХ ст.).

Історичні обставини розвитку української культури.

У перший період, особливо з другого десятиріччя ХХ ст., яскраво позначаються новітні тенденції в розвитку української культури, яка, спираючись на фундамент класичних надбань ХІХ ст. прагне до новаторства і європеїзації.

У творчості **І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського, О. Кобилянської, В. Винниченка** очевидне прагнення йти в руслі провідних надбань європейського новаторства.

Національно-культурне відродження

- ▶ За словами І.Франка, нова генерація прагнула "цілком модерним європейським способом зобразити своєрідність життя українського народу".
- ▶ Дістають визнання –
**М. Яцків, Г. Чупринка,
Б. Лепкий, М. Рильський, П.
Тичина.**

Яскраві особистості європейського рівня постають у цей час в українському мистецтві.

➔ **Олена Кульчицька** (1877-1967) - вихованка віденської художньої школи, вона прекрасно володіла технікою олійного живопису, гравюри.

➔ **Іван Труш** (1869-1941) - представник імпресіонізму, картини здебільшого присвячені природі та людям Закарпаття.

➔ **Олександр Мурашко** (1875-1919) - засвоїв традицію реалізму, про що говорить картина "**Похорон Кошового**".

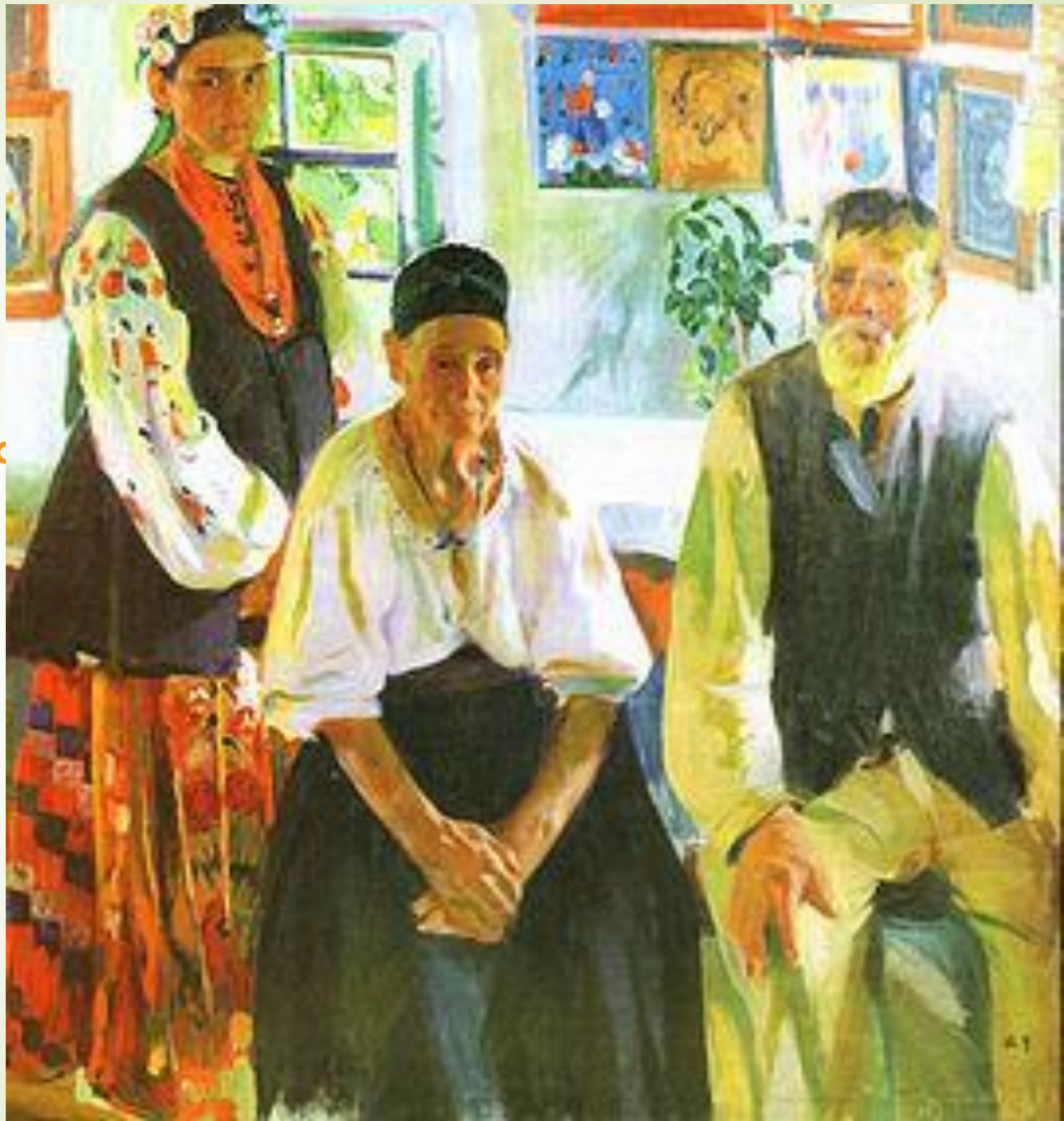

Олена Кульчицька

- Картина І. Труша “Соняшники”
представляє імпресіонізм

- ▶ Робота О.Мурашка
“Селянська родина”
відображає традиції
реалізму

Національно-культурне відродження

- ▶ Одним із найталановитіших графіків Європи всього ХХ ст. вважається **Георгій Нарбут** (1886-1920).
- ▶ Нарбут - творець українського національного стилю у графіці . У роки радянської влади творчість Нарбута замовчувалася.

Георгій Нарбут

Створив унікальну ілюстровану українську абетку, зробив ілюстрації до "Енеїди" Котляревського, його графічні ескізи втілені у першій українській гривні та малій Державній печатці.

Національно-культурне відродження

Олександр Архипенко (1887-1964) – закінчив
рисувальну школу

О. Мурашка, у 1908 р. переїхав до Парижа, а
згодом до Нью-Йорка, де здобув всесвітню
славу **скульптора-кубіста**.

Скульптора-кубіста
Олександра Архипенка
“Материнство”

Національно-культурне відродження

- ▶ У перше десятиліття ХХ ст. Україна стала одним з центрів **авангардного мистецтва**.
- ▶ Перші виставки авангардистів відбулися в 1910 р. в Києві та Одесі і лише потім у Петербурзі та Москві.
- ▶ Термін "**український авангард**" введено у науковий обіг лише в 90-х роках.

Авангардне мистецтво

Авангардне мистецтво представляли Олександр Богомазов, Михайло Бойчук, Казимир Малевич.

➤ **Богомазов**- художник-кубофутурист.

➤ **Малевич** - один із основоположників супрематизму.

➤ **Бойчук** - створив новий напрямок у монументальному мистецтві – неовізантизм.

► **Робота Богомазова
художника-кубофутуриста
“Пиларі”.**

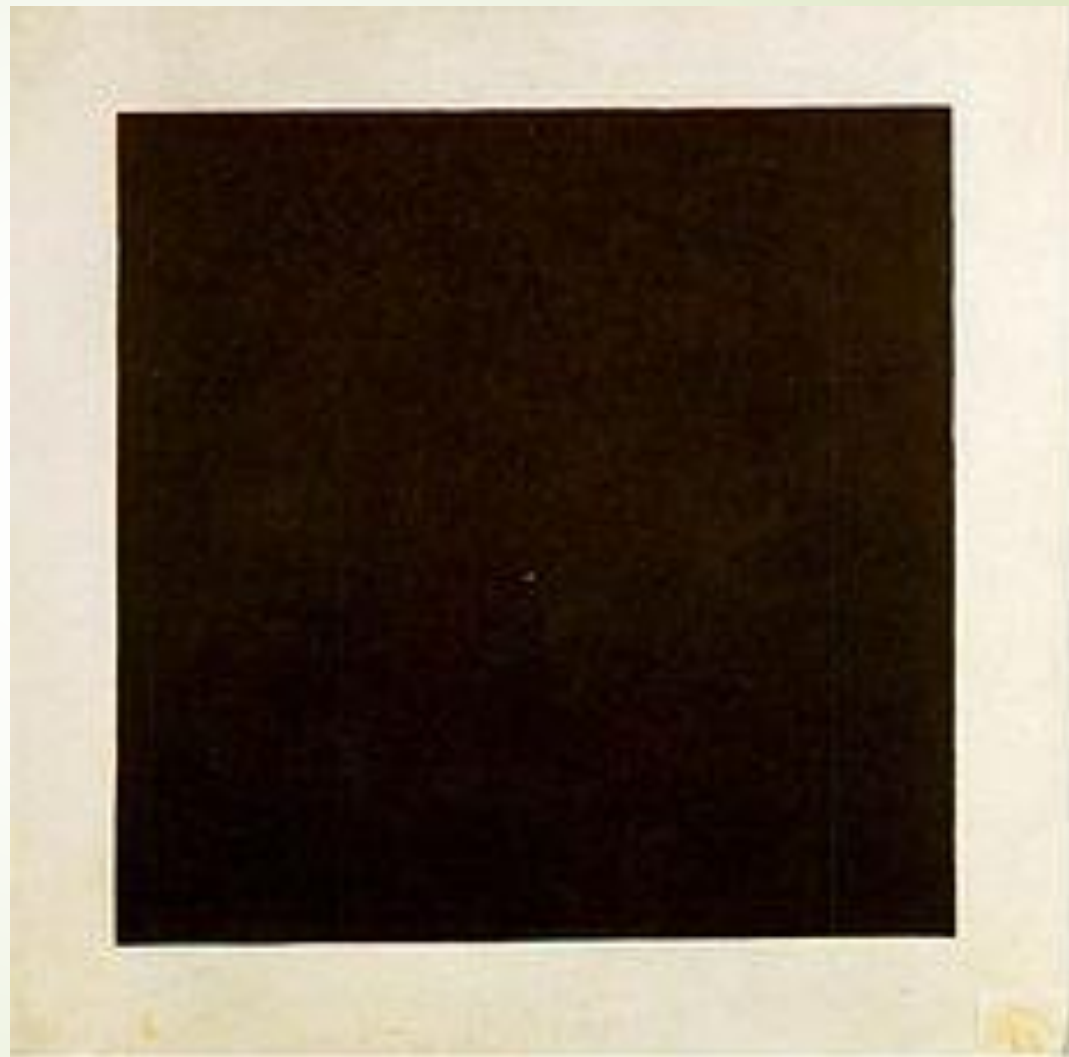

Напрямок у монументальному мистецтві – неовізантизм

Робота
Бойчука
“Дівчина”

► **Робота Малевича -
засновника супрематизму**
“Чорний квадрат”

Українське театральне Мистецтво

Піднесення охоплює також сферу українського музичного та театального мистецтва.

- В 1904 р. М. Лисенко започаткував у Києві музично-драматичну школу.

М. Лисенко

Українське театральне Мистецтво

- ▶ З 1907 р. в Києві почав діяти перший стаціонарний український театр **М. Садовського**;
- ▶ В 1915 р. організував **І.Мар'яненко** Товариство українських акторів;
- ▶ Почали діяти численні театри і трупи як в Наддніпрянській Україні так і в Галичині.

Театр

► "Поворотом до Європи" оголошує головний напрям своєї творчої діяльності видатний режисер-новатор **Лесь Курбас** (1887-1937).

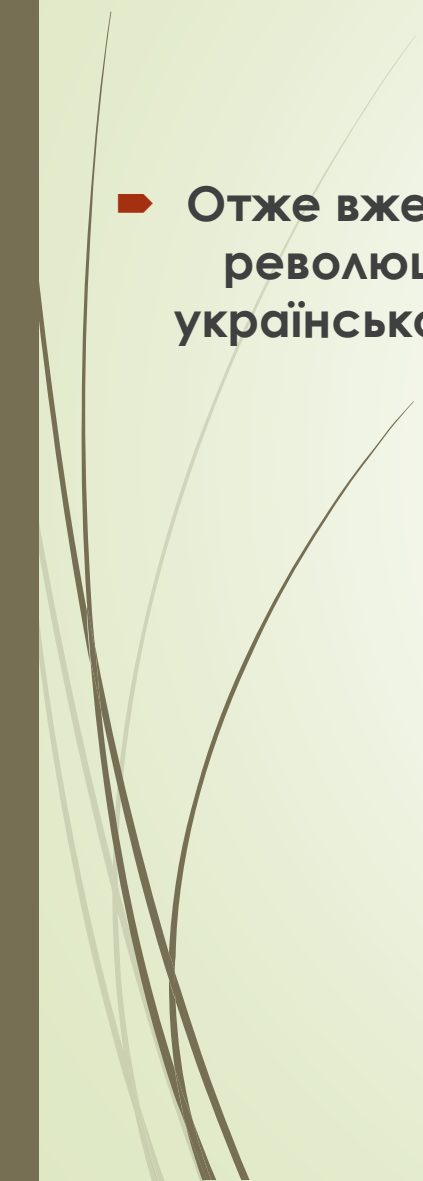
► У "**Молодому театрі**" (1916) вівся інтенсивний пошук нових експресивних засобів сценічної дії, яка відбивала б ритм сучасної епохи.

■ У 1922 р.
створений
театр
"Березіль" .

Національно-культурне Відродження

- ▶ Отже вже напередодні Української національно-демократичної революції (1917-1920) відбувався бурхливий процес розвитку української культури, що можна назвати її раннім Відродженням.
-

Українське Відродження

- За часів визвольних рухів 1917-1920 рр. значна частина української інтелігенції і пов'язували свої надії на національне і культурне відродження з діяльністю українських урядів **Української Центральної Ради (УЦР), гетьманату П. Скоропадського та Директорії.**

Програма розвитку національної освіти

- ▶ В березні 1917 р. в Києві було відкрито Українську гімназію ім. Т.Г. Шевченка та 2-у Кирило-Мефодіївську гімназію, невдовзі — університет у Катеринославі, консерваторію в Харкові, сільськогосподарський інститут в Одесі.
- ▶ У жовтні у 1917 р. розпочав роботу Український народний університет у Києві, а в Житомирі — Український учительський інститут, започатковано Українську педагогічну академію.
- ▶ На осінь 1917р. було відкрито 53 українські гімназії, сотні початкових шкіл.
- ▶ Було вжито енергійних заходів для переведення шкіл на українську мову навчання.

За часів гетьмана П.Скоропадського

- 6 жовтня 1918 р. відкрито **Київський народний український університет,**
- 22 жовтня 1918 р. - **Державний український університет у Кам'янці-Подільському.**
- У серпні 1918 р. створено **Національну бібліотеку Української держави,**
- На початку листопада 1918 р.- **Українську державну академію мистецтв, Державну археологічну комісію, Державний архів.**

За часів гетьмана П.Скоропадського

- ▶ В листопаді 1918 р. було засновано **Українську академію наук**, що розпочала свою діяльність у лютому наступного року.

Академію очолив
видатний учений
В. Вернадський.

Політика українізації (1923-1933)

- ▶ Українізація, була пошуком шляхів взаємин тоталітарної влади, що відчувала в той час свою міжнародну ізоляцію та культурну посередність, із суспільством та інтелігенцією.
- ▶ Влада прагнула завоювати довіру переважної більшості українського населення, яку становило селянство, ліквідувати протиріччя між російськомовними робітниками та русифікованим партапаратом, з одного боку, та українським селянином та інтелігентом - з іншого.

Розвиток літератури

- В 1922 р. в Харкові під керівництвом **С.Пилипенка** організовано спілку селянських письменників "**Плуг**", активістами якої були **А. Головко, О.Копиленко, П. Панч, В. Минко.**
- В 1923 р. **В. Еллан-Блакитний** організував спілку пролетарських письменників "**Гарт**" до якої входили **М. Йогансен, В. Сосюра, П. Тичина, М.Хвильовий.**

Література

► Одним з найвидатніших літературних об'єднань 20-х років є **ВАПЛІТЕ (Вільна академія пролетарської літератури)** створене у 1925р.

► До її складу увійшла блискуча плеяда літераторів, серед яких були **М. Куліш, М. Бажан, П. Тичина, П. Панч, Ю. Смолич, О. Досвітній, Г. Епик.**

■ Очолив
ВАПЛІТЕ
М.Хвильовий

На межі 20-30-х років ситуація в українській культурі докорінно змінилася.

- Створено задушливу атмосферу навколо М. Хвильового.
- Полемічний заклик "**Геть від Москви**" з орієнтацією на "**психологічну Європу**", були всіляко перекручені та інкриміновані Хвильовому як буржуазний націоналізм.
- Свої думки він відстоював у блискучих полемічних статтях "**Думки проти течії**", "**Камо грядеші?**".
- Тоталітарна влада заборонила памфлет "**Україна чи Малоросія?**", який став відомим лише в 1990 р.

Течію авангардизму в українській літературі 20-х років
найяскравіше репрезентували футуристи на чолі з

М. Семенком.

До її лав у різний час входили поети

О. Слісаренко, М. Терещенко, М. Бажан, В. Поліщук, критик В. Коряк.

- ▶ Пропагували урбанізацію культури,
- ▶ захоплювались технікою і виробництвом,
- ▶ футуристи інколи войовничо нападали на прихильників традиційних художніх течій.

Неокласики

➔ Неокласики були найменш заангажованими в радянській дійсності.

➔ У їхній творчості відсутні революційні і соціальні мотиви.

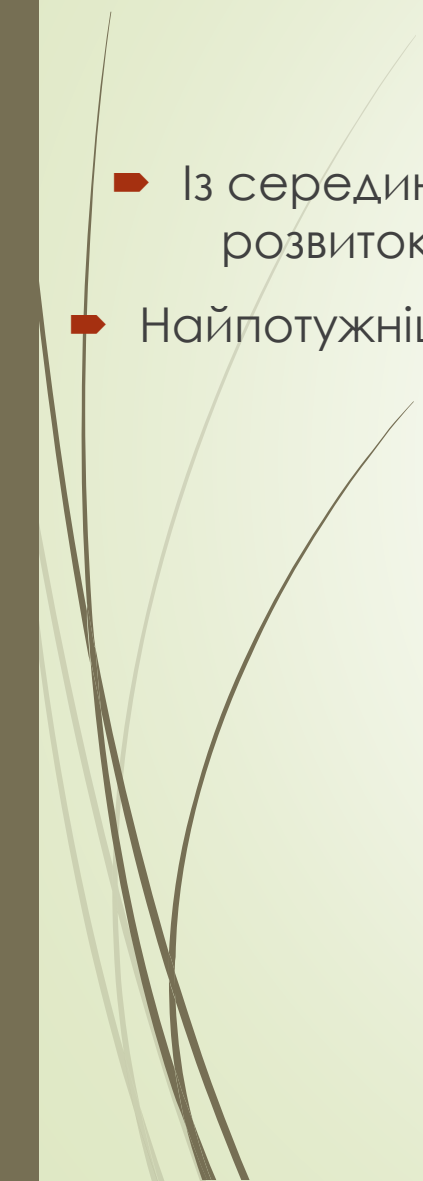
➔ До їх складу входили **М.Драй-Хмара, П.Филипович, О.Бургардт (Юрій Клен), М.Рильський.**

■ На чолі неокласиків стояв **Микола Зеров.**

Кінематограф

- ▶ Із середини двадцятих років українська тематика почала визначати розвиток **кінематографу** - у цей час переживав період розквіту.
 - ▶ Найпотужнішими були центри кіновиробництва в Одесі, Києві, Харкові.
-

Кінематограф

- ▶ Фільми **Олександра Довженка** (1894-1956) "**Звенигора**" (1928), "**Арсенал**" (1929), "**Земля**" (1930), "**Іван**" (1932) - це шедеври світового кіно, їх новаторська мова поєднує поетику і гуманізм із яскравою експресією.

**Олександр
Довженко**

Розвиток науки

- ▶ Центром науки стала **Всеукраїнська академія наук** (ВУАН, 1921).
- ▶ Після повернення з еміграції в 1924 р. академіка **М. Грушевського** наукова робота гуманітарних підрозділів значно пожвавилася. Вчений продовжив роботу над фундаментальними працями "**Історія України-Руси**" та "**Історія української літератури**".

Архітектура

➤ Навіть в архітектурі національні художні мотиви майже не використовувалися до середини 50-х років.

➤ В Києві в 30-х роках знищено **Михайлівський золотoverхий монастир** (XII ст.), **церкву Богородиці Пирогощі на Подолі**, оспівану в "Слові о полку Ігоревім", один з кращих зразків українського бароко - **Микільський воєнний собор** (XVII ст.), **пам'ятник княгині Ользі**

Пам'ятник княгині Ользі скульптора Кавалерідзе
споруджений
в Києві **1911** р. і у **30-х** ХХ ст. зруйнований.

Розстріляне відродження

- **Винищення української духовної еліти в 30-х роках відоме як українське розстріляне відродження.**
- До нього належать не лише ті діячі, які були фізично знищені, розстріляні, закатовані, померли в тюрмах і таборах ГУЛАГу, а й значна частина тих, хто, зазнавши репресій і утисків, на довгий час припинили творчу працю.

Тоталітарний геноцид

- ▶ Тоталітарний геноцид не знищив української культури, але різко загальмував її розвиток, спотворив культурний образ нації на довгі роки. Із середини 30-х років в культурі панують уніфікація і централізація, творчі спілки митців підпорядковуються центру, беруть на озброєння в своїй творчості єдиний метод **соціалістичного реалізму.**

ВИСНОВОК

- Українське відродження, незважаючи на свою трагічну долю, ніколи не було стертим з народної пам'яті. У ХХ та на початку ХХІ ст. воно ще не раз піднімало з колін нові покоління митців, сприяло новому піднесенню української культури.

